

Az **Arany János Toldi-trilógiája** című témához tartozó feladatok

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

A bűn és bűnhődés motívumának jelentősége a Toldi-trilógiában

1. Soroljon fel hat olyan irodalomtörténészt, aki foglalkozott Toldi alakjának értelmezésével!
(minden helyes válasz 0,5 pont)

Pl.: Németh G. Béla, Sötér István, Benedek Marcell, Lukács György, Babits Mihály, Beöthy Zsolt, stb.

(Minden egyéb, helyes válasz elfogadható)

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

2. Említsen három olyan részletet, motívumot a trilógiából, amelyek mindhárom részben szerepelnek. (helyes válaszonként 1 pont)

A) Pl.: A lovagi torna

B) Pl.: A bűn és bűnhődés motívuma

C) Pl.: Sírjelenet

(Minden egyéb, helyes válasz elfogadható)

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

3. Ki mondja, melyik műben? (minden teljes helyes válasz 1 pontot ér)

A) „Maga bėjön és mond; "Toldi Miklós, rab vagy!

Gyilkosságba estél, mivel meggyaláztad -

Vérrel fertőztetted a királyi házat:

A király nevében, bajnok, kövess minket"

Mű: Toldi estéje (6.ének)

Szereplő: *Allaghi*, a testőrzők feje

B) „Toldi, fölépültél: azt köszönöd nékem,

Meghozta erődöt jó italom, étkem;

Gyilkosa nemzömnek! gyermeke táplála:

Meglátom, e jóért van-e benned hála.”

Mű: Toldi szerelme - (5.ének)

Szereplő: Jodovna, a cseh vitéz fia

- C) „Mit használt a gyűrű; melyet a hív anya,
Hogy acél ne járjon, az ujjadra vona?
Mit az egész bűbáj, csudatékony varázs?
S a minden varázsnál jobb anyai tanács?...”

Mű: Toldi szerelme (7.ének)

Szereplő: Lajos király

- D) „No te öreg tenyér!
Ilyet sosem kaptál, bezzeg viszkethetnél.
De minek beszélek, a szám majd hibázik –”
Nem biz az, kerek szám lett: kijárta százig.”

Mű: Toldi estéje (10. ének)

Szereplő: Bence

- E) "De nincs a hazában, hiába keresnél,
Amely azt kiváltsa, egy kanál becses vér,
Ami van, az olcsó, nincsen semmi ára,
Ingyen öntik a vár szomju piacára.
Most az olasz, mint egy hím páva, kevélyen,
Országcímerünkkel hazájába mégyen..."

Mű: Toldi estéje (1. ének)

Szereplő Pósfalvi János

Elérhető pontszám:	5
Elért pontszám:	

4. A trilógia műfaji sokszínűsége bizonyításaként említsen két-két példát – rövid leírással - a művek megnevezésével, amelyek az alábbi műfaji sajátosságnak megfelelnek!
(helyes válaszonként 1 pont)

Kalandregény:

- A) *farkaskaland*

Rövid leírás

- B) *sírrablás*

Rövid leírás

Mese:

- A) *Toldi Pejko lova*

Rövid leírás

- B) *Bence figurája - hű szolga*

Rövid leírás

Eposz:

- A) *enumeráció-pl. hadjáratok*
- B) *epizódok*

(Minden egyéb, helyes válasz elfogadható)

Elérhető pontszám:	6
Elért pontszám:	

5. „A Toldi estéje... eposz formájú elégia”

Foglaljon állást Németh G. Béla megállapításával kapcsolatban. Véleményét indokolja is.

Németh G. Béla megállapításával alapvetően egyet lehet érteni. De minden, attól eltérő, részletesen kifejtett és megfelelően megindokolt válasz is természetesen elfogadható.

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

Az Ady Endre költői világa című témakörhöz tartozó feladatok

A feladatlap megoldása után a témakör alapján kidolgozandó TÉTEL CÍME:
Ady Endre költői önértelmezése — kötetnyitó verseinek tükrében

1. feladat

Földrajzi nevek

a) Pótolja a hiányzó földrajzi neveket az alábbi verscímekben!

A **Duna** vallomása
A **Hortobágy** poétája
A **Kalota** partján vagy: A **Szajna** partján
A **Tisza -** parton
A **Sion-hegy** alatt
Budapest éjszakája szól

Minden hibátlan verscím ½ pontot ér. (Összesen: 3 pont)

b) Melyik Ady-versben fordulnak elő, és milyen költői többletjelentést hordoznak az alábbi nevek?

Bakony, Gangesz, Pusztaszer

A vers címe	A földrajzi név költői többletjelentése
Páris, az én Bakonyom	Bakony: A Bakony hegység nevéhez a köztudatban az eredeti állapotában megmaradt sűrű erdőség és a pandúrok elől bujdosó betyárok képzete társul. Ady számára Párizs, a nyüzsgő európai világváros jelentett „embersűrűs, gigászi vadont”, ahová itthoni életének zűrzavarából, hajszoltságából menekülhetett. Üldözöttség, fenyegetettség, kimerültség, de ugyanakkor elszántság, szembeszegülés, meg nem alkuvás jellemzi a Bakony jelképes rengetegéhez kapcsolódó költői életérzést.

<p>A Tisza-parton (vagy: Lótusz)</p>	<p>Gangesz: A Gangesz India szent folyója, tömeges vallási szertartások színhelye. Adynál a magyarság ázsiai eredetének, ősi pogány hitvilágának jelképe. Ady költői világában ugyanakkor ez a név a titokzatos, sejtelmes, „mesés Kelet” jelentésével gazdagodik. A Gangesz partja nála a csönd, a szelídség, a kifinomult szépségek világa, szembeállítva a lármás, durva, elvadult és elbutított hazai környezettel.</p>
<p>Góg és Magóg fia vagyok én... (Az „Új versek” előhangja)</p>	<p>Pusztaszer: Pusztaszer az első magyar országgyűlés, a honfoglalás kori „vérszerződés” legendás emlékü helyszíne. (Ma: Nemzeti Emlékpark.) Adynál metonimikus kifejezés, az akkori, hivatalos Magyarország elmaradottságának, megújulásra képtelen társadalmi vezetésének, megcsontosodott intézményeinek, erőszakos hatalmi eszközeinek elmarasztaló jelképe. Ady a dal, a költészet megújító erejét szegezi szembe az elavult hagyományaihoz görcsösen ragaszkodó régi renddel.</p>

Minden teljes értékű válasz 1-1 pontot ér. (Összesen: 3 pont.)
Hibátlan verscím esetén ½ pont is adható.

Elérhető pontszám:	6
Elért pontszám:	

2. feladat

Költők egymás közt

Az alábbi három versrészletben Ady Endre jellemzi három költőtársát. Ki ez a három költő, és mi a versek címe?

1.

...

Íly bérceknél lenni: ez a szent magyarság,
Táplálkozott a tájak mindivel
S ha persze sokszor rátámad a balság
S ha lentről bárkik rá rút fertőt kennek:
Megmarad fölső, magyar szerelemnek.

Ez a kis fajta, még nem biztos lélek:
Ez a magyar, azért oly bizonyos,
Hogy van joga élni, forni és élhet:
Mert ércek s bércek iszapja fölötté
Ércek és bércek állnak odakötte.

...

2.

...

Sohse tompult el elméje, sem szive
S bár lét-nem-léten töprengett sokat,
Kandi vérrel járt Pán nyomában
S megleste a fürdőző lányokat
Szomjas nyáron berkes patakpartról.

Gyepedző sírján, úgy, amiként Hafiz
Sírján szűzekkel Ő tartata tort,
Zilálja csókos lány rózsáit
S öntse víg ifju a tűz-buja bort,
Mintha Csokonai úr csak aludna.

...

3.

...

Bakonyi fajta, karakán magyar,
Pazar volt, jó volt rossz fajtája mellett,
Magyar mértéknél ő többet adott
S ő azt se kapta, ami nagyon kellett.

Akkor is úgy volt: frász törhette ki
A Dal és Szépség nyugtalan magyarját,
Mert úgy van igaz magyarság szerint,
Ahogy cudarok és urak akarják.

...

A költőtárs neve	A vers címe
1. Babits Mihály	Babits Mihály könyve (Kritika helyett vers)
2. Csokonai Vitéz Mihály	Vitéz Mihály ébresztése
3. Vajda János	Néhai Vajda János

Minden teljes értékű megoldás 1-1 pontot ér. ½ pont nem adható. A válasz az alcím nélkül is elfogadható.

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

3. feladat

Németh László Adyról

Vitathatatlan Ady című írásában (Kisebbségben I, 369.) Németh László így idézte fel Ady *A halottak élén* című kötetének „felejthetetlen képeit”:

„Egy nyáréjszakán megjött a háború s vele vége a világnak, melyben a költő még élt s az emberiség csírái dolgoztak. Rémségek évei: a rémlátót igazolók. A meghallgatott Jónás ujjonghat, a csuklótérdű vezeklő tépheti a haját. Az emberek vetése odavan megint. A gazdátlan magyar a kuruc-kor tábortüzeinél siratja léte értelmetlenségét s a költő a végső szétszóródás előérzetével nézi gyönyörű fajtáját, amint énekszót párologtatva a kalotaszegi templomból tempósan kivonul, vagy harsogó nótával ömlik gyakorlóterekre... Apokalipszis és emberi ellágyulás színei így folynak össze a reményeiből kiforgatott költőben, akire a világ vigasza most már a Szamaras ember arcával néz: Az ember nem aljasulhat el egészen...”

Nevezzen meg 3 olyan Ady-verset, amelyre a szöveg egy-egy utalása vonatkozik!

	A vers címe	A fenti idézet szövegében előforduló utalás
1.	Emlékezés egy nyár-éjszakára	Egy nyáréjszakán megjött a háború
2.	A tábor-tűz mellett	A gazdátlan magyar a kuruc-kor tábortüzeinél siratja léte értelmetlenségét
3.	A szétszóródás előtt	a költő a végső szétszóródás előérzetével nézi gyönyörű fajtáját
4.	A Kalota partján	énekszót párologtatva a kalotaszegi templomból tempósan kivonul
5.	Nótázó, vén bakák	harsogó nótával ömlik gyakorlóterekre
6.	A szamaras ember	a világ vigasza most már a Szamaras ember arcával néz

Több helyes megoldás is lehetséges. Minden teljes értékű válasz 1-1 pontot ér. ½ pont nem adható, 3-nál több helyes megoldásra nem jár többletpont.

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

4. feladat

Bibliai nevek

Válasszon ki *négyet* a felsorolt Ady-versék címében előforduló bibliai nevek közül, és írjon róluk néhány sornyi magyarázatot, „lexikon-szócikket”!

Vercímek: A Hágár oltára, A Hóseás átka, Az Úr Illésként elviszi mind..., Ésaías könyvének margójára, Góg és Magóg fia vagyok én..., Ima Baál Istenhez, Ruth és Delil

„Lexikon-szócikkek”:

	Név	Magyarázat
1.	Baál	A szó jelentése: uralkodó, úr. Az egyistenhívó izraeliekkel szemben a környezetükben élő pogány népek a termékenység helyi istenségeit nevezték így. A zsidó próféták szenvedélyes küzdelmet folytattak a Baál-kultusz terjedése ellen. E névből származik „bálvány” szavunk.
2.	Delila	A szó jelentése: díszes, pompás. A Bírak könyvében szereplő filiszteus nő, aki a hatalmas erejéről híres Sámson, Izrael bíróját rossz útra csábította.
3.	Ésaiás (Izaiás, Jesaja)	A szó jelentése: Isten a segítség. Zsidó próféta, aki népe bűneit ostromozta, Isten büntetését hirdette, de a szabadító Megváltó, a Messiás születését is megjövendölte. A Bibliában <i>Ézsaiás próféta könyve</i> címmel található irat valószínűleg több szerző műve.
4.	Góg és Magóg	Pogány hadvezérek, akik Ezékiel próféta jövendölése szerint az utolsó időkben hatalmas sereggel támadják meg Izraelt, de Isten megsemmisíti őket. Az Újszövetségben az istentelen, gonosz hatalom jelképes megtestesítői. Magóg népét a szkítákkal is azonosították, Anonymus ezen az alapon a magyarság barbár, pogány őseit látta bennük.
5.	Hágár	A szó jelentése: vándorlás, menekülés. A <i>Teremtés</i> könyvében leírt történet szerint Hágár Sárának, Ábrahám feleségének egyiptomi szolgálóleánya. Mivel Sára terméketlen volt, helyette Hágár szült gyermeket Ábrahámnak. Sára és Ábrahám azonban száműzte őket. A Korán szerint a muzulmánok Hágár gyermekét, Izmaelt tekintik ősatyjuknak.
6.	Hóseás (Ozeás, Hósea)	A szó jelentése: Isten a szabadítás. Zsidó próféta, Ézsaiás kortársa. A tőle származó prófétai irat szerint saját házassága egy hozzá méltatlan nővel Izrael hűtlenségét, Isten ítéletét, de ugyanakkor Isten hűséges, megbocsátó szeretetét jelképezi.
7.	Illés (Elija, Éliás)	A szó jelentése: erősségem az Isten. Izrael prófétája, történetét a <i>Királyok könyvéből</i> ismerjük. Szendélyes küzdelmet vívott a Baál-kultusz, a Baál-próféták ellen. Különös módon távozott a földi életből: heves forgószélben egy tüzes harci kocsit ragadta el és vitte az égbe.
8.	Ruth	A szó jelentése: barátnő. Az Ószövetség szépirodalmi szempontból is kiemelkedő darabja a <i>Ruth könyve</i> . Ruth idegen (moábi) származású nő volt, akit egy betlehem-i férfi vett feleségül. Férje halála után anyósával, Naómmal tért vissza Betlehembe. Ott ment férjhez ismét távoli rokonához, az idős Boázhoz. Ebből a házasságból származott Dávid király nagyapja.

Több helyes megoldás is lehetséges. Minden teljes értékű válasz 1-1 pontot ér. (½ pont is adható.) Az azonosításhoz elegendő 2-2 lényeges mozzanat említése. 4-nél több helyes megoldásra nem jár többletpont.

Elérhető pontszám:	4
Elért pontszám:	

5. feladat

Minden ...

Ady Endre verseiben több mint 600-szor fordul elő a „*minden*” szó. Az alábbi idézetek felhasználásával fejtse ki néhány mondatban, milyen szerepet játszik Ady poétikai eszköztárában ez a kifejezés! Véleményét támassza alá érvekkel is!

»Az egész élet bennem zihál,
Minden, mi új, felém üget,
Szent zűrzavar az én sok álmom,
Neked minden álmod süket,
Hasítsd ki hát aranyszügyed.«
Harc a Nagyúrral

Én tudom, állom, hogy ez: a Minden
S hogy minden egyéb hasztalan:
Vér és arany, vér és arany.

Meghal minden és elmúlik minden,
A dics, a dal, a rang, a bér.
De él az arany és a vér.
Vér és arany

Minden Egész eltörött,
Minden láng csak részekben lobban,
Minden szerelem darabokban,
Minden Egész eltörött.
Kocsi-út az éjszakában

*Bajvivás volt itt: az ifju Minden
Keresztüldöfte Titok-dárdával
Az én szivemben a Halál szivét,
Ám él a szivem és él az Isten.
A Minden-Titkok versei*

A tolakodó Gráciát ellöktem,
Én nem bűvésznék, de mindennek jöttem,
A Minden kellett s megillet a Semmisem.
Hunn, új legenda

Minden vagyok, amit vártál,
Minden vagyok, amit nem sejtysz,
Minden vagyok, mi lehetnék.

S minden vagy, mi lehetséges,
Minden lehetsz, mire vágyok,
Talán semmi, talán Minden.

Vajon milyennek láttál?

Ady életeszmenye és egyben költői eszmenye is a korlátok nélküli ember, aki a végsőkig ragaszkodik az élethez, nem tűr maga felett irányító hatalmat, megalkuvás nélkül küzd céljainak megvalósításáért. Ugyanakkor testközélelől érzékeltet maga körül a világ társadalmi berendezkedésének és erkölcsi rendjének, „minden egésznek” a végzetes széthullását.

Költészetében kettős létélmeny fejeződik ki: egyfelől a létezés egyetemes titkainak szenvedélyes fürkésztése, másfelől az összeomlás, a feltartóztathatatlan pusztulás iszonyatának átélése, megjelenítése. Napi élmeny volt számára a világ szétesése, a lét elsivárosodása, az ősi értékek pusztulása.

A világrend megbomlásával tudatosan állította szembe a maga teljességre törekvő belső igényét. Így vált költészetében főnevesült, nagybetűs, egyedi szimbólummá a „Minden”.

Adynál a „minden” egyszerre jelent tér-és időbeli teljességet. Gyöngéd szeretettel ragaszkodott szülőfalujához, de otthonosan mozgott a nagyvilágban, sőt, a kozmosz végtelenségében is. A végtelent érezte otthonának. Verseiben a töredékes, esetleges napi élet szintjéről felemelkedett a korlátok és határok nélküli *Minden* létsíkjára.

Időben is egybeötvözte a megélt jelennel a történelmi múlt és a távoli jövő síkjait. Költői világképe az időtlenség szférájába emelkedett. A kozmosz és az örökkévalóság távlatából tekintett le a maga mulandó létére, környezetére, a rögök és a percek világára.

Személyes létének egyedi mozzanatai az egyetemes emberlét széles összefüggésébe ágyazódtak. Életérztése végtelen, kozmikus távlatokba emelkedett, ugyanakkor alászállt a magánszféra legmélyebb, rejtett bugyraiba is. Életművében kifejezésre jut a világrend teljességének emelkedett nyugalma, de a tépettség, az otthontalanság, a céltévesztés riadalma is.

Elszántan, makacs hittel és törhetetlen akarattal küzdött a legnagyobb érték, az Élet esélyének fennmaradásáért. A megalkuvás nélküli teljességet kereste az életben, a költészetben, a történelemben, a társadalomban, az emberi lélekben és a szerelemben is. Szívében „bajvívás” zajlott: „az ifju Minden keresztüldöfte Titok-dárdával” a Halál szívét.

A teljes értékű válaszhoz legalább 4 önálló logikai mozzanat (érv vagy állásfoglalás) szükséges. Minden ésszerű, szakmailag megalapozott érv és állásfoglalás elfogadható.

Elérhető pontszám:	4
Elért pontszám:	

A Babits Mihály regényei című témához tartozó feladatok

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Prózai hagyomány és újítás Babits Mihály regényeiben

1. Honnan származnak az alábbi szövegrészek? Fogalmazza meg, hogyan illeszkednek az idézetek az adott regényvilág egészéhez?

- a) *„Hova süllyed az ember, mihelyt egyszer földiekbe veti szeretete horgát! Az egyetlen igaz menedék az Isten. Ő nélküle a szent is hétszer botlik el napjában. Minden földi szeretet csak botlást és bánatot hoz; de minden földi botlás és bánat csak lépcsőfok Őhozzá. Ne sírjon, akit az Úr meglátogatott, mert minden földi veszteség szabadulást jelent, s aki elveszíti, megnyeri az Urat.”*
- b) *„...mert egy magasabb Sors rendelkezik velünk. Egy isten vezeti a Napóleonokat is: dicsőök ők, akik követni tudják istenüket, és egyúttal sajnálatosak is; mert szomorúság és tört szívek vére - már képleges értelemben - marad az útjukon.”*
- c) *„A képeket és főleg szobrokat, melyek a meztelen szépséget ábrázolták, úgy tekintettem, mint egy előttem még rejtőző istenség bálványképeit, s a szépségnek ez a légköre legérzékibb vágyaimat is megszentelte és megtisztította, minden vágyam egy szép és költői imádság volt az ismeretlen istenség felé.”*

a) **Cím: Tímár Virgil fia**

Kapcsolat:

Tímár Virgil és Wágner Pista kapcsolatát illusztrálja a fenti idézet. A címszereplő az apa-fiú kapcsolatban (talán Pista anyjához fűződő önmagának sem bevallott szerelem révén) felismeri és átéli a földi léptékű szeretet örömét és kínjait is. Pistát végül vér szerinti apja magával viszi, Tímár Virgilt személyes vesztesége közelebb viszi Isten szeretetéhez.

b) **Cím: Halálfiú**

Kapcsolat:

Hintáss Gyula részben önmagát is jellemzi Napóleon alakjával. Kalandokat kergető, hitelét vesztett ember, aki sok ember életét negatívan befolyásolja. Alakját Babits súlyos gonosztettek elkövetésének gyanújával árnyékolja be. A liberális korszellem, a szabadság illúziója mögött az erkölcsi romlás, a véletlenek irányította lét, s személyes hatalmi törekvések szövevénye húzódik.

c) **Cím: Gólyakalifa**

Kapcsolat:

Tábory Elemér a szépség, a kultúra, a társadalmi jólét azilumában él. A valóság egy rút szelete zárva van előtte. Mikor kinyílik előtte ez az ismeretlen világ, a

vonzás és taszítás érzései közt kezd vergődni. Hamis bálványok csábítják, miközben vágyakozik az igaz Isten felé.

Elérhető pontszám 6 pont (Címenként, értelmezésenként 1-1 pont)

2. Melyik regényhőshöz kapcsolhatók az alábbi utalások, s honnan származnak?

a) „csak a szerencsétlen Dido nem alhatik a párnán”

Regényhős: Tímár Virgil

Szerző és műcím: Vergilius Aeneis

b) „Mintha valami mindig a nyelvem hegyén lett volna ebben az életben – valami, amit sohasem tudtam kimondani. Lelkem nyelvének a hegyén ült, és a lelkem kínlódott vele.”

Regényhős: Táborj Elemér

Műcím: Ezeregyéjszaka meséi, A gólyakalifa

c) ” citálta erre, diákkora kedves poétáját:
Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által
Őse családodnak, s a haza áldani fog!”

Regényhős: Sátorj Miska

Szerző: Vörösmarty Mihály

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

3. Babits Mihály sokhelyütt valós személyek arcvonásait rejtette regényhőseinek portréjába. Milyen valós személyek állnak az alábbi szereplők mögött?

Cenci néni

Anyai nagyanyja vagy a korán megözvegyült Kelemen Józsefné vagy Hídvégi

Rácz Innocentia

Vitányi Vilmos **Ignotus Hugó**

Döme bácsi

Kelemen László keresztelő pap vagy Kelemen Mihály keresztapa, vagy Újfalussy

Imre

Elérhető pontszám:	1
Elért pontszám:	

4. A rejtvény A gólyakalifához kapcsolódik

- a) „Eszembe jutottak azok a finom, leányos betűk, amiket a húgomhoz címzett levelek borítékain gyakran láttam. Ezeknek a betűknek az íróját fogom most megismerni.”
Ki ez a hölgy?
- b) „Lassan, biztosan múlik az éj. Majd egyszer csak jön, lábhegyen, mint egy gyilkos, a fekete.....[?] és nesztelen mögém áll.”
Egészítse ki a szöveghiányt!
- c) „Ez a Csönd városa: az egyetlen város a világon, ahol nem hallani kocsizörgést.” **Melyik ez a város?**
- d) „Pedig úri fiú voltam, gazdag fiú és a legjobb tanuló a gimnáziumban?”
Ki ő?
- e) Ezen az ünnepségen találkozik a főhős az ismeretlenül ismerős mérnökkel,.....[?] **Egy nevet kérünk.**
- f) „Így emlékszem mindenre: így tudnám leírni az egész napot. A gyülekezést, a pajtásaimat, a tanárokat:.....[?], aki véres tekintélyének egész súlyával ácsorgott közöttünk.”
Ki ez a beszédes nevű matematikatanár?
- g) „.....-hoz nagy büszkeséggel és örömmel mentem. A diákok közül senki sem volt még a lakásán és általán nehéz volt hozzá közel jutni. Magányos ember volt és a végletekig szótlan.” Ez a tanár ad Elemérnek könyveket a pszichológiáról, a tudathasadásról.
Ki ő?

A megfejtett szó hogyan kapcsolódik a regény cselekményéhez?

Amerikából- a kalandok, a lehetőségek honából, a liberálkapitalizmus mintaállamából csöppen a történetbe Kincses, a beszédes nevű mérnök. Az ő személye indítja el Táborj énkettőződését, a történet kibontakozását.

E	t	e	l	k	a					
		á	l	o	m					
		V	e	l	e	n	c	e		
T	á	b	o	r	y					
			K	i	n	c	s	e	s	
				K	ö	b	g	y	ö	k
D	a	r	v	a	s					

Elérhető pontszám:	2
Elért pontszám:	

(Megfejtés 1 pont, kapcsolat kifejtése 1 pont)

5. A kérdések a Halálfiái című regényre vonatkoznak.

A) Olvassa el Kardos Pál és Illyés Gyula egymással vitatkozó véleményét! Írja le, melyikkel tud egyetérteni s miért! Érveléseit a regényből vett példákkal, utalásokkal támassza alá!

Kardos Pál: „...a Halálfiái Babits legtragikusabb írása. Nem történik benne semmi, fényévnnyire távol áll bárminő előremozgástól, összességében a fájdalmas panasz, a család, a nemzedék, a nemzet és az ország siratása. A hajdanvolt reményektől búcsúzó jeremiád.”

Illyés Gyula: „Akik halálra vannak szánva, azok már akkor meghaltak, mielőtt jóformán megismertük volna őket [...]De akik élnek, szívósan és állhatatosan élnek – okos, nagyszerű fajta ez, tartják magukat azon a kis területen, ami az őskőtől földben és stallumban megmaradt.” (stallum:hivatal)

Mindkét vélemény sajátos, koherens értelmezés eredménye, így mindkettő elfogadható.

Fel kell azonban ismerni, hogy Kardos Pál a „halállal eljegyzettség”, a „pusztulásra ítéltettség” regényének tartja a művet, míg Illyés Gyula „életregénynek”.

Kardos Pál értelmezése a történelmi és családregegy műfaji horizontjából igazolható:

A háború előtti Magyarország, a magyar középosztály pusztulása, hagyományos értékrendek eltűnése –egy család sorsán keresztül. Maga Babits ír így: „Az én regényem a 90-es években kezdődik és Nagy-Magyarország utolsó évtizedéről szól. *Egy halálra ítélt világ rajza*. Inkább családok, mint egyének története: s e családok látszólagos ereje s hirtelen *széthullása* párhuzamos az ország sorsával. [...] *A magyar középosztály – a lateiner – végzete*, mint igazi regény áll előttem...”

Műből vett lehetséges példák:

A regény Rácz Józsi halálával kezdődik, s a későbbiekben e halál-motívum mintegy ritmust ad az elbeszélésnek: Nelli testvérének, Imrének a halála, Döme bácsi fiának, Ákosnak a halála, Kováts Laci meggyilkolása, Miska halála, a mű végén Nelli halála.

A családok szétesése: valamennyi család „széthullik” a műben, a Rácz család a családfő s a fiú halála miatt, a Sátorfy Nelli hűtlensége, a Hintáss család, Hintáss Gyula hűtlensége s sikkasztása, illetve léhasága miatt.

Az egyes szereplők kudarcai: Nelli élete a magány, a lelkifurdalás pokla, Imruska züllése, Döme bácsi elmagányosodása...

A „rég Magyar világ” eltűnését Döme siratja többször: elítélvén a kiegyezést, a „szabadelvű eltévelyedést”, az „istentagadó szellemi lázadást”.

Illvés Gyula értelmezése az intertextusok horizontjából igazolható:

Bibliai utalások: Cenci néni mintegy „ősanya” fogja össze maradék családját, gondoskodik birtoka fennmaradásáról, sőt az amerikai szőlőtőkék honosításával annak modernizálásáról. Egyben őrzí a régi világ értékrendjét is: befogadja „tékozló”, bűnbeesett lányát. Hasonló szerepet tölt be a másik család életében Döme bácsi: gondoskodik Hintáss lányairól, Miska fiáról, Imruskáról. Cenci néni vissza is utasítja a „zöld szónoklatot”, melyet karácsonykor Sátorfy Imre fogalmaz meg („Nem kell-e elpusztulni annak a társadalmi osztálynak, vagy fajnak, amely így él?... Halálfiak vagytok mindannyian: ha nem is sejtitek!), így válaszolva: „...éretlen, gyerekes beszéd...”. A halál a Bibliában a bűn következménye, de a feltámadás és az újjászületés kezdete is. Értelmezhető így Imrus csaknem végzetes sebesülése, szimbolikus „halála”, illetve „újjászületése” is.

Dante Isteni színjátéka: a regényvilág megidézi a dantei pokoljárását, de erről Babits így ír: „...nem csak Dante sorsáról van itt szó, hanem az Emberi Lélek sorsáról az élet útvesztőjében, s örök küzdelméről a Megváltás felé”. Ezt a megváltást sugallják: Cenci, Döme küzdelme, Hintáss nagy élettereje, Imrus „feltámadása”.... Maga Babits fejlődésregénynek értelmezte művét.

Minden helyes utalás és értelmezés elfogadható.

Elérhető pontszám:	2
Elért pontszám:	

B) Emeljen ki a műből szöveghelyeket (nevek, motívumok, történetelemek...), melyek bibliai vagy görög mítoszokat idéznek fel. Értelmezze szerepüket!

a) Bibliai utalás:

Maga a cím a Vulgátából van: „filius mortis” (Salamon mondja Abiatharnak), a tékozló gyermek: Nelli, Imrus, Édenkert: boldog harmónia elvesztése, az utána való sóvárgás, Bábel tornya: jelen történelmi és családi helyzet: zavarodottság, közös nyelv hiánya, Nelli-Erzsí: Rákhel-Lia, Mária-Márta

Értelmezés:

A regény ezzel beilleszkedik a bibliai teremtés- és pusztításmítoszok világába, az emberi véték és mulasztás a legnagyobb bűn, s az értékvesztés, a széthullás „jogos büntetés”. De egyben a „Megváltás” ígértét is sugallja. A „beteg illúziók”, a céltalanság és lelki restség a lateiner magyarság bűne, a büntetés elősegítheti a lelki megtisztulást és megújulást. A bibliai motívumok egyben a hagyományos, gondviselés elvű létszemléletet rögzítik, mellyel a régi világ kontinuitását meg lehet őrizni.

b) Görög mítoszokra utalás:

Cenci néni: „...agg Szibilla, egyforma közönnyel a bölcsők és a koporsók között.”; Miska: „Justitia szolgálja”; Nelli: Terpszikhoré; Nesztor: Döme bácsi, Mammon: Hintáss az ő dicséretét zengi; Narcissus: Imruska

Értelmezés:

A görög mitológiai alakok a szereplők alaptulajdonságait emelik ki, ezzel is segítve az értelmézést: tettüket, jellemüket megismerni. Egyben későbbi szerepüket, sorsukat is sugallják: „a perverz kis Narcissus” (Imrus) önzését, kicsinyességét, Cenci néni örökös küzdelmét, stb. Ezt támasztja alá az is, hogy a görög mitológiai utalásokat a narrátor mondja el, ezzel jellemezve hőseit.

Minden más, helyes megoldás elfogadható.

A feladatok pontozásában fontos szerepe van a célirányos szövegépítésnek, a tényyszerűségnek, a nyelvhelyességnek.

Elérhető pontszám:	6
Elért pontszám:	

A komédia megújítása Goldoni drámáiban (Két úr szolgája, A kávéház, A patikus, A hazug) című témához tartozó feladatok

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

A commedia dell' arte továbbélése és átalakulása Goldoni vígjátékaiban

1. feladat

Nevezzen meg egy antik és egy későbbi komédiáírót az európai irodalomból! Helyezze el őket időben, és említse meg tőlük egy-egy jellegzetes művet! *(szerzőnként 1 pont, csak teljes, hibátlan sorra adható pont.)*

Az író neve: pl.: **Arisztophanész** Működésének évszázada: **i.e. V-IV. század**

Egy művének címe: pl.: **Darazsak**

Az író neve: pl.: **Molière** Működésének évszázada: **XVII. század**

Egy művének címe: pl.: **Tartuffe**

Elérhető pontszám:	2
Elért pontszám:	

2. feladat

Melyek Goldoni színházi működésének legfontosabb városai, színházai, és ezek milyen szerepet töltek be az író pályájának alakulásában? *(válaszelemenként 1 pont, legfeljebb 3 pont, csak teljes, indoklással együtt adott válaszra adható pont.)*

pl.: Velence – San Samuele színház (Imer színtársulat): korai drámáinak első színrevitele, tragikomédiák, operalibrettók, vígjátékok, az első próbálkozások egyes karakterek szövegének rögzítésére

Velence – Sant' Angelo színház (Medebac társulat): Goldoni legtermékenyebb korszaka, számos itt bemutatott művében már érvényre juttatja saját irányát és elgondolásait.

Velence – San Luca színház: Goldoni 10 évet tölt itt, és kb. 60 vígjátékot ír – leginkább a jellemábrázolásra épített vígjátékokat, melyekben kora társadalmát, szokásait, gondolkodását találóan megrajzolt képekkel, alakokkal, helyszínekkel, a hibákat elnéző megértéssel mutatja be.

1762. Párizs – a Théâtre des Italiens háziszervezője lesz. Itt nem talál megfelelő közeget elgondolásainak megvalósítására, alig ír, és kevésbé sikeres.

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

3. feladat

a) Nevezzen meg olasz eredetű műszóval öt gyakori karaktert a commedia dell' arte hagyományából! Jellemezze néhány kulcsszóval e típusok jellemző vonásait, dramaturgiai szerepét! *(válaszelemenként 1 pont, csak teljes, indoklással együtt adott válaszra adható pont. Összesen 5 pont)*

1) név: pl.: Pantalone

jellemzés: rozzant, kissé együgyű, gyakran szerelmes, naiv, becsapható öregúr.

2) név: pl.: Dottore

jellemzés: Pantalone társa, a bolognai egyetemen végzett ügyvéd vagy orvos. Örökösen bölcselkedik, beszédébe (hibás) latin kifejezéseket kever. Szaktudása gyakran kérdéses.

3) név: pl.: Capitano

jellemzés: kiszolgált katona. Nagy hangon hihetetlen történeteket ad elő saját hőstetteiről, valójában azonban gyáva és ügyetlen.

4) név: pl.: Arlecchino – zanni

jellemzés: az egyik szolga: naiv, közvetlen, gyámoltalan, de kudarcai ellenére mindig mindent újra megpróbál. Ócska, foltos ruhát visel, mindig éhes, gyakran ő szenved el a veréseket.

5) név: pl.: Brighella – zanni

jellemzés: a másik szolga: ravasz, csúfolódó, találékony intrikus, törrel és hangszerrel.

b) Válasszon a kitűzött Goldoni-darabokból két olyan szereplőt, akiknek alakja részben a commedia dell' arte hagyományos típusaira épül!

Adja meg a dráma címét, a szereptípust, és egy-egy mondatban jellemezze, hogy az adott műben hogyan egyéníti Goldoni a hagyományos figurát! *(válaszelemenként 2 pont, összesen 4 pont)*

1) Dráma címe, szereplő, szereptípus: pl: Két úr szolgája - Brighella – zanni

A szereptípus megújítása: a ravasz, cselszövő, a késsel és a hangszerekkel ügyesen bánó szolgatípus tulajdonságaiból megmarad a pénz szeretete, és az alárendelt szerepkör; Brighella egyszerű, barátságos, segítőkész, a szerelmeseket rokonszenvvel, együttérzéssel figyelő, érző fogadóssá alakul.

2) Dráma címe, szereplő, szereptípus: pl.: A patikus – az orvosok – Dottore

A szereptípus megújítása: a commedia dell'arte szereptípusát Goldoni több változatban is feldolgozza és egyéníti – a pénzsóvár, a bizonytalan, mindig másnak igazat adó, és a becsületes, gyógyításhoz értő vonásokat külön szereplőkben ábrázolva.

(minden egyéb, helyes válasz elfogadható)

Elérhető pontszám:	9
Elért pontszám:	

4. feladat

Az alábbi idézetek alapján fejtse ki röviden, miben állt a Goldoni–Gozzi vita!

„A maszk minden esetben a színész kárára van, akár örömet, akár nyomorúságot akar játékaival kifejezni. A néző örökké ugyanazt az álarcot látja, függetlenül attól, hogy a színész szerelmes, feldúlt vagy jókedvű. Hasztalan a hadonászás és hangváltás, ha mimikáival – a szívben végbemenő érzések tolmácsolásával – nem lehet a háborgó lélek változatos szenvedélyeit a közönség tudtára adni. (Carlo Goldoni emlékezései – ford. Gera György Bp. Gondolat K. 1963. 280.o.)

Goldoni „számos komédiája nem egyéb, mint jelenetek halmaza, melyek olyan alantas, otromba cselekvéseket elevenítenek meg, hogy jóllehet a színészek játékát látva engem is elszórakoztattak, mégsem voltam képes megérteni, hogy egy írónak miért kell a legalacsonyabb népség mocskáig süllyedni és azt ábrázolni, továbbá, hogy hogyan merészeli az ilyen jeleneteket a színpad magasságába emelni...“(Carlo Gozzi)

Opera in: Nyerges László: Goldoni velencei komédiaszínháza Akadémiai K. Bp. 1991. 116.o.)

Goldoni az olasz vígjáték megújítását a commedia dell' arte hagyományaira támaszkodva, de azt több ponton átformálva képzelte el. Témáit a mindennapi életből meríti, jellemei a polgárság tipikus képviselői, akiket a különféle itáliai nyelvjárással sokszínűen jellemez. A commedia dell' arte típusait egyéníti, saját jellemmel látja el, a vígjátékok szövegét rögzíti, és az előadások alatt nagy hangsúlyt fektet a színész arcjátékára, ezért elhagyja a maszkot.

Gozzi Goldoni harcos ellenfele, pamfletekkel és más támadásokkal küzd Goldoni újításai ellen. A commedia dell' arte megsemmisítőjét látja Goldoniban. A mindennapi életből merített Goldoni-komédiák ellenében írja saját mesejátékait, melyekben a tiszta, olasz irodalmi nyelv használata, a hagyományos, improvizációra épülő előadásmód, és a commedia dell' arte típusainak és elemeinek megőrzése a célja.

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	

5. feladat

Ismertessen jellegzetes példákat az olvasott Goldoni-művekből a helyzet-, a jellem- és a cselkomikumra! *(Válaszelemenként 1 pont)*

Helyzet: pl.: Két úr szolgája – Truffaldino egyszerre szolgálja fel két gazdájának az ebédet

Jellem: pl.: A hazug – Lelio alakja és viselkedése a műben

Csel: pl.: A patikus - a szerelmes leány betegséget színlel, hogy találkozhasson szíve választottjával, Onesti doktorral

(Minden egyéb, helyes megoldás elfogadható)

Elérhető pontszám:	3
Elért pontszám:	